

ਮਾਇਆ ਧਾਰੀ ਅਤਿ ਅੰਨਾ ਬੋਲਾ ॥
ਸਬਦੁ ਨ ਸੁਣਈ ਬਹੁ ਰੋਲ ਘਚੋਲਾ ॥

(ਪੰਨਾ 313)

ਇਸ ਪੰਗਤੀ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਨੁਕਤਾ ਹੈ 'ਮਾਇਆ', ਜਿਸ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪ੍ਰਚਲਤ ਖਿਆਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਰੁਪਏ, ਨਕਦੀ, ਸੋਨੇ, ਚਾਂਦੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਹੀ 'ਮਾਇਆ' ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਅਧੂਰੀ ਅਤੇ ਇਕ ਪੱਖੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇਗੀ।

'ਮਾਇਆ' ਦੇ ਕਈ ਰੰਗ-ਰੂਪ ਅਤੇ ਪੱਖ ਹਨ :—

1. ਜੜ੍ਹ ਮਾਇਆ— 'ਜੜ੍ਹ ਮਾਇਆ' ਵਿਚ ਉਹ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚੇਤਨਤਾ (Consciousness) ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਰਤੀ, ਮਕਾਨ, ਧਾਤਾਂ, ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ ਆਦਿ।

ਤਾਜੀ ਤੁਰਕੀ ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਕਪੜ ਕੇਰੇ ਭਾਰਾ ॥
ਕਿਸ ਹੀ ਨਾਲਿ ਨ ਚਲੇ ਨਾਨਕ ਝੜਿ ਝੜਿ ਪਏ ਗਵਾਰਾ ॥ ..
ਦੇ ਦੇ ਨੀਵ ਦਿਵਾਲ ਉਸਾਰੀ ਭਸ ਮੰਦਰ ਕੀ ਢੇਰੀ ॥
ਸੰਚੇ ਸੰਚਿ ਨ ਦੇਈ ਕਿਸ ਹੀ ਅੰਧੁ ਜਾਣੈ ਸਭ ਮੇਰੀ ॥

(ਪੰਨਾ 155)

ਮੁਕਤਿ ਮਾਲ ਕਨਿਕ ਲਾਲ ਹੀਰਾ ਮਨ ਰੰਜਨ ਕੀ ਮਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ 700)

ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਝੂਠੀ ਸਭ ਮਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ 1155)

2. ਚੇਤਨ ਮਾਇਆ— 'ਚੇਤਨ ਮਾਇਆ' ਉਹ ਜੀਵ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚੇਤਨਤਾ ਜਾਂ ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀ, ਇਨਸਾਨ ਆਦਿ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਦਰਜੇ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ 'ਚੇਤਨਤਾ' ਕੁਦਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ 'ਸੀਮਤ' ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਬੇਅੰਤ ਦਰਜੇ ਤਾਈਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ 'ਸੂਖਮ ਚੇਤਨਤਾ' ਅਤੇ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਕਾਰਨ ਇਨਸਾਨ ਮੌਹ-ਮਮਤਾ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪੁਤਿ ਕੁਟੰਬਿ ਗ੍ਰਿਹਿ ਮੋਹਿਆ ਮਾਇ ॥

ਮਨਮੁਖਿ ਅੰਧਾ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥

(ਪੰਨਾ 161)

LEKH 4

*One who is attached to Maya is totally blind and deaf.
He does not listen to the Word of the Shabad;
he makes a great uproar and tumult. 313*

In these lines the central theme is 'maya'. There is a need to discuss this topic in depth.

According to the normal thinking only money, cash, gold, silver etc is referred to as 'maya'. But if we research carefully then we will realise that our thinking is wanting (incomplete) and one sided.

"Maya" has many forms and aspects:-

1. Inanimate (root) Maya - In inanimate maya are included all those things in which there is no consciousness - like earth, buildings, minerals, gold, silver etc.

- 2 *Turkish horses, gold, silver and loads of gorgeous clothes —
none of these shall go with you, O Nanak. They are lost and left behind, you fool!
*I have tasted all the sugar candy and sweets, but Your Name alone is Ambrosial Nectar...
*Digging deep foundations, the walls are constructed, but in the end, the buildings return to heaps of dust.
*People gather and hoard their possessions, and give nothing to anyone else — the poor fools think that everything is theirs. 155
- 3 Pearl necklaces, gold, rubies and diamonds please the mind, but they are only Maya. 700
- 4 Power, property and all Maya is false. 1155

2. Animate maya - 'Animate maya' are those beings in whom consciousness or intelligence is present like in animals, birds, human beings etc.. The degree of their consciousness varies. According to nature, in every form of life, this consciousness is 'limited'. But in human beings consciousness and intelligence is not limited. It has the power to develop to to an infinite degree. It is because of this 'subtle consciousness and sharp intelligence that man remains absorbed in attachment and affection.

- 5 They are emotionally attached to their children, family and home. The blind, self-willed manmukhs come and go in reincarnation. 161

ਕੰਚਨ ਨਾਰੀ ਮਹਿ ਜੀਉ ਲੁਭਤੁ ਹੈ ਮੌਹੁ ਮੀਨਾ ਮਾਇਆ ॥
 ਘਰ ਮਦਰ ਘੋੜੇ ਖੁਸੀ ਮਨੁ ਅਨਹਸਿ ਲਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ 167)

ਪ੍ਰਤ ਮੀਤ ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਸਿਉ ਇਹ ਬਿਧਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ 219)

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਸੂਤ ਬਨਿਤਾ ਤਾ ਕੈ ਰਸਿ ਲਪਟਾਨਾ ॥ (ਪੰਨਾ 685)

ਮਾਇਆ ਸੂਤ ਦਾਰਾ ਜਗਤ ਪਿਆਰਾ
 ਚੌਗ ਚੁਗੈ ਨਿਤ ਫਾਸੈ ॥ (ਪੰਨਾ 1110)

3. ਅਚੇਤ ਮਾਇਆ—ਕਈ ਵਾਰੀ ਅਚਨਚੇਤ ਹੀ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਵਰਤਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਚੇਤਨ ਖਿਆਲਾਂ ਜਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਪਿਛਲੇ 'ਸੰਸਕਾਰਾਂ' ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਸਾਨੂੰ ਅਵੇਸ਼ ਹੀ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਆਧਿ ਬਿਆਧਿ ਉਪਾਧਿ ਰਸ ਕਬਹੂ ਨ ਤੁਟੈ ਤਾਪ ॥ (ਪੰਨਾ 297)

ਕਈ ਵਾਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ (Society) ਦੇ ਗਲਤ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਸਾਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਦਰਤੀ ਭਵਜਲ ਭੀ ਭੁਗਤਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਝੜ ਝਖੜ ਓਹੜ ਲਹਰੀ ਵਹਨਿ ਲਖੇਸਰੀ ॥ (ਪੰਨਾ 1410)

ਧਰਤੀ ਉਪਰਿ ਕੋਟਗੜ ਭੁਇਚਾਲ ਕੰਮੰਦੇ ।

ਝਖੜ ਆਏ ਤਰੁਵਰਾ ਸਰਬਤ ਹਲੰਦੇ ।

ਡਵਿ ਲਗੈ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਸਭ ਘਾਹ ਜਲੰਦੇ ।

ਹੜ ਆਏ ਕਿਨਿ ਬੰਮੀਅਨਿ ਦਰਿਆਉ ਵਹੰਦੇ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. 35/21)

4. ਖਿਆਲੀ ਮਾਇਆ—ਰੱਬੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੀ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ 'ਖਿਆਲ' ਸੋਚਦਾ, ਘੋਖਦਾ ਅਤੇ ਵਿਉਂਤਾਂ ਘੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਲਈ ਆਹਰੇ ਲਾਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਂ ਤੇ ਸੋਚਣੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਉਦਾਲੇ ਚੰਗੀ ਜਾਂ ਮਾੜੀ 'ਦੁਨੀਆ' ਰਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪੂੰ ਘੜੀ 'ਖਿਆਲੀ ਦੁਨੀਆ' ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੋਇਆ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਭੋਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਆਪਣੇ 'ਭਾਗ' ਜਾਂ ਕਿਸਮਤ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

Man is incessantly weaving his own good or bad world around himself by his own thoughts—like a silkworm, and suffer the consequences of his own thoughts and deeds; thereby creating his own fate and destiny.

- 1 The soul of the man is lured by gold and women; emotional attachment to Maya is so sweet to him.
The mind has become attached to the pleasures of houses, palaces, horses and other enjoyments. 167
- 2 In this way, they bind themselves to children, friends, Maya and possessiveness. 219
- 3 Mother, father, siblings, children and spouse — he is entangled in their love. 685
- 4 Maya, his children, his wife and the world are so dear to him; he bites the bait, and is caught. 1110

3. Sub-conscious maya - many a time a certain situation develops in which the cause cannot be trace to our conscious thoughts or deeds. This is the result of our past (previous lives) deeds. We have no choice but to face the consequences.

- 5 They think up all sorts of schemes and plans. Their minds and bodies are distracted by pleasure and pain, and their fever never departs. 297 m5 L6

Many a time we have to bear the burden of the wrong doings of society. Apart from this we also have to weather nature's ocean of existence (worldly life).

- 2.6 The storm rages and the rain floods the land; thousands of waves rise and surge. 1410
- 2.7 When there is an earthquake all the buildings and forts shiver.
In the face of a storm the trees begin to sway.
In the jungle when the jungle catches fire all the vegetation gets burnt.
In times of rising floods who can dam the rivers. V.B.G. 35/21

4 Thought filled maya - by Divine grace, man with his sharp intelligence dwells and probes on many kinds of 'thoughts', makes plans and keeps himself busy in fulfilling them. In reality man is incessantly weaving his own good or bad world around himself by his own thoughts - like a silkh worm, and suffer the consequences of his own thoughts and deeds; thereby creating his own fate and destiny.

Man is incessantly weaving his own good or bad world around himself by his own thoughts – like a silkworm, and suffers the consequences of his own thoughts and deeds; thereby creating his own fate and destiny.

ਉਰਝਿ ਰਹਿਓ ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਸੰਗਾ ॥
ਮਨਹਿ ਬਿਆਪਤ ਅਨਿਕ ਤਰੰਗਾ ॥ (ਪੰਨਾ 759)

ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਪਵਹਿ ਖਿਆਲੀ ॥
ਜਮਪੁਰਿ ਫਾਸਹਿਗਾ ਜਮ ਜਾਲੀ ॥ (ਪੰਨਾ 993)

5. ਵਾਸ਼ਨਾ ਮਾਇਆ—ਪੰਜ ਤਤ-ਕਾਮ, ਕਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ ਆਦਿ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ 'ਰੰਗਣ' ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੀ 'ਵਾਸ਼ਨਾਵੀ ਦੁਨੀਆ' ਘੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਭੁਗਤਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ 'ਵਾਸ਼ਨਾਵੀ ਦੁਨੀਆ' ਬੜੀ ਸੂਖਮ ਤੇ ਦਾਮਨਿਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮਾਇਆ ਜਾਲੁ ਪਸਾਰਿਆ ਭੀਤਰਿ ਚੋਗ ਬਣਾਇ ॥
ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਪੰਖੀ ਫਾਸਿਆ ਨਿਕਸੁ ਨ ਪਾਏ ਮਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ 50)

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਮਾਇਆ ਮਹਿ ਚੀਤੁ ॥
ਬੁਠ ਵਿਕਾਰਿ ਜਾਗੈ ਹਿਤ ਚੀਤੁ ॥
ਪੂੰਜੀ ਪਾਪ ਲੋਭ ਕੀ ਕੀਤੁ ॥ (ਪੰਨਾ 153)

ਦੂਜੀ ਮਾਇਆ ਜਗਤ ਚਿਤ ਵਾਸੁ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਅਹੰਕਾਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥ (ਪੰਨਾ 223)

ਸਾਕਤ ਮੂੜ ਮਾਇਆ ਕੇ ਬਧਿਕ
ਵਿਚਿ ਮਾਇਆ ਫਰਹਿ ਫਿਰੰਦੇ ॥
ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜਲਤ ਕਿਰਤ ਕੇ ਬਾਧੇ
ਜਿਉ ਤੇਲੀ ਬਲਦ ਭਵੰਦੇ ॥ (ਪੰਨਾ 800)

6. ਹਉਮੈ ਮਾਇਆ—ਇਹ ਅਤਿਅੰਤ ਸੂਖਮ, ਸਥੂਲ, ਬਹੁਰੰਗੀ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੇ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਤਾਣੇ-ਪੋਟੇ ਵਾਂਗ ਰਵਿ ਰਹੀ ਹੈ।

'ਹਉਮੈ' ਸੰਸਾਰ ਦੀ 'ਬੀਜ' ਹੈ।
ਇਹ ਹਉਮੈ ਹੀ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣਾਂ ਦੇ 'ਦੂਜੇ ਭਾਉ' ਦਾ ਮੁੱਢ ਕਾਰਨ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਜੋਤ-ਸਰੂਪੀ 'ਆਤਮਾ' ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਹਉਮੈ ਦਾ 'ਖਿਆਲੀ ਬੁਲਬੁਲਾ' ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਾਡਾ ਹਉਮੈ-ਵੇਢਿਆ ਮਨ ਆਪਣੀ ਜੋਤ ਸਰੂਪੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਭੁਲ ਕੇ ਅਥਵਾ ਅਣਜਾਣ ਅਤੇ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਦਾ ਹੈ।

ਮਾਇਆ ਕਿਸਨੋ ਆਖੀਐ ਕਿਆ ਮਾਇਆ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥
ਦੁਖਿ ਸੁਖਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਬਧੁ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ 67)

1 He is entangled in sinful associations;
His mind is troubled by so very many waves. 759

2 You are distracted by thoughts of Maya and worldly attachment.
In the City of Death, you will be caught by the noose of the Messenger of Death. 993

5 Maya of the senses - The five elements - lust, anger greed, attachment and pride are the sensors of our mind, and under their influence we colour (or mould) our thoughts, keep creating the 'world of senses' and facing the consequences. This 'world of senses' is very subtle and dynamic in which the whole world is entangled (or absorbed) and experiences suffering.

3 Maya has spread out her net, and in it, she has placed the bait. The bird of desire is caught, and cannot find any escape, O my mother. 50

4 The conscious mind is engrossed in sexual desire, anger and Maya.
The conscious mind is awake only to falsehood, corruption and attachment.
It gathers in the assets of sin and greed. 153

5 The duality of Maya dwells in the consciousness of the people of the world.
They are destroyed by sexual desire, anger and egotism. 223

6 Burnt by desire, and bound by the karma of their past actions,
they go round and round, like the ox at the mill press. 800

6. Maya of Ego - is extremely imperceptible, gross, multicoloured, immense and like the warp and woof, intertwined in the triple attributes (of rajo, tamo and sato)

'Ego' is the 'seed' of creation.

This ego or 'haumai' is the root cause of 'duality' emerging from the three attributes.

Around our 'soul's' light form is the 'bubble of imagination' of ego, for which reason our ego ridden mind, forgetting the soul's light form, unknowingly or unconcernedly does deeds and faces the consequences.

3.7 What is called Maya? What does Maya do?
These beings are bound by pleasure and pain; they do their deeds in egotism. 67

ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਨ ਸੇਵਿਆ ਜਾਇ ॥
 ਹਉਮੇ ਮਾਇਆ ਮਹਾ ਬਿਖੁ ਖਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ 161)

ਹਉਮੇ ਮਾਇਆ ਸਭ ਬਿਖੁ ਹੈ ਨਿਤ ਜਗਿ ਤੋਟਾ ਸੰਸਾਰਿ ॥ (ਪੰਨਾ 300)

ਮਨ ਤੂੰ ਗਾਰਬਿ ਅਟਿਆ ਗਾਰਬਿ ਲਦਿਆ ਜਾਹਿ ॥
 ਮਾਇਆ ਮੋਹਣੀ ਮੋਹਿਆ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੂਨੀ ਭਵਾਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ 441)

ਹਉ ਵਿਚਿ ਆਇਆ ਹਉ ਵਿਚਿ ਗਇਆ ॥

ਹਉ ਵਿਚਿ ਜੰਮਿਆ ਹਉ ਵਿਚਿ ਮੁਆ ॥

ਹਉ ਵਿਚਿ ਦਿਤਾ ਹਉ ਵਿਚਿ ਲਇਆ ॥

ਹਉ ਵਿਚਿ ਖਟਿਆ ਹਉ ਵਿਚਿ ਗਇਆ ॥

ਹਉ ਵਿਚਿ ਸਚਿਆਰੁ ਕੂੜਿਆਰੁ ॥

ਹਉ ਵਿਚਿ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਹਉ ਵਿਚਿ ਨਰਕਿ ਸੁਰਗਿ ਅਵਤਾਰ ॥

ਹਉ ਵਿਚਿ ਹਸੈ ਹਉ ਵਿਚਿ ਰੋਵੈ ॥

ਹਉ ਵਿਚਿ ਭਰੀਐ ਹਉ ਵਿਚਿ ਧੋਵੈ ॥

ਹਉ ਵਿਚਿ ਜਾਤੀ ਜਿਨਸੀ ਖੋਵੈ ॥

ਹਉ ਵਿਚਿ ਮੂਰਖੁ ਹਉ ਵਿਚਿ ਸਿਆਣਾ ॥

ਮੋਖ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਾ ॥

ਹਉ ਵਿਚਿ ਮਾਇਆ ਹਉ ਵਿਚਿ ਛਾਇਆ ॥

ਹਉਮੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੰਤ ਉਪਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ 466)

ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਸਭ ਕੂੜੁ ਹੈ ਕੂੜੋ ਹੋਇ ਗਇਆ ॥

ਹਉਮੇ ਝਗੜਾ ਪਾਇਓਨੁ ਝਗੜੈ ਜਗੁ ਮੁਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ 790)

ਹਉਮੇ ਮਾਇਆ ਮੋਹਣੀ ਦੂਜੇ ਲਗੈ ਜਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ 853)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਕਿ 'ਹਉਮੇ' ਹੀ ਮਾਇਆ ਦੀ ਬੀਜ, ਮੁੱਢ ਕਾਰਣ ਜਾਂ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 'ਦੂਜਾ ਭਾਉ' ਉਪਜਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸੋਚਦੀ, ਵਿਚਾਰਦੀ, ਕਰਮ ਕਰਦੀ ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਦੀ ਹੈ।

7. ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਮਾਇਆ— ਹਉਮੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਦੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਲਈ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਧਰਮ ਘੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜੀਵ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਹਉਮੇ ਅਥਵਾ 'ਦੂਜੇ ਭਾਉ' ਦੀ ਰੰਗਣ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਹਉਮੇ ਵੇੜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਅਸੀਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਤੇ ਫਿਲਾਸਫੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

- 1 In the love of duality, no one can serve the Lord.
In egotism and Maya, they are eating toxic poison. 161
- 2 Egotism and Maya are total poison; in these, people continually suffer loss in this world. 300
- 3 O mind, you are so full of pride; loaded with pride, you shall depart.
The fascinating Maya has fascinated you, over and over again, and lured you into reincarnation. 441
- 4
 1. In ego they come, and in ego they go.
 2. In ego they are born, and in ego they die.
 3. In ego they give, and in ego they take.
 4. In ego they earn, and in ego they lose.
 5. In ego they become truthful or false.
 6. In ego they reflect on virtue or vice
 7. In ego they go to heaven or hell.
 8. In ego they laugh, and in ego they weep.
 9. In ego they become dirty, and in ego they are washed clean.
 10. In ego they lose social status and class.
 11. In ego they are ignorant, and in ego they are wise.
 12. They do not know the value of salvation and liberation.
 13. In ego they love Maya, and in ego they are kept in darkness by it.
 14. Living in ego, mortal beings are created. 466
- 5 Attachment to Maya is totally false, and false are those who go that way.
Through egotism, the world is caught in conflict and strife, and it dies. 790
- 6 Through egotism, fascination with Maya has trapped them in duality. 853

It is clear from this discussion that 'ego' is the seed, the root cause or form of maya (or worldliness). 'Duality' has emerged from maya and within it, the whole creation engrossed (or absorbed) in the three attributes thinks, ponders, does deeds and faces consequences.

7 **Religious Maya** To free oneself from ego and duality many forms of religions have been created but man adds on the colour of ego or 'duality' even to these religions. Under the influence of such ego ridden religions, we are attached to the numerous mundane (or worldly) rituals and philosophies.

ਹਉ ਵਿਚਿ ਸਚਿਆਰੁ ਕੂੜਿਆਰੁ ॥
ਹਉ ਵਿਚਿ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਵੀਚਾਰੁ ॥

(ਪੰਨਾ 466)

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਿਰਿਆ-ਕਰਮ, ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਪਾਠ-ਪੂਜਾ, ਧਾਰਮਿਕ ਗਿਆਨ-ਧਿਆਨ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਮੁੱਢਲਾ ਕਾਰਨ 'ਹਉਮੈ' ਹੀ ਹੈ।

ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਬਹੁ ਕਰਹਿ ਅਚਾਰ ॥
ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਧ੍ਰਿਗੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਅਹੰਕਾਰ ॥

(ਪੰਨਾ 162)

ਪਾਣੁ ਪੜਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮ ਸਾਧੇ ॥
ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਛੁਟਕਿਓ ਅਧਿਕ ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਾਧੇ ॥
ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ ਮੈ ਕੀਏ ਕਰਮ ਅਨੇਕਾ ॥

ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੈ ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ ॥
ਮੌਨਿ ਭਇਓ ਕਰਪਾਤੀ ਰਹਿਓ ਨਗਨ ਫਿਰਿਓ ਬਨ ਮਾਹੀ ॥
ਤਟ ਤੀਰਥ ਸਭ ਧਰਤੀ ਭ੍ਰਮਿਓ ਦੁਬਿਧਾ ਛੁਟਕੈ ਨਾਹੀ ॥
ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਤੀਰਥ ਜਾਇ ਬਸਿਓ ਸਿਰਿ ਕਰਵਤ ਧਰਾਏ ॥
ਮਨ ਕੀ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਇਹ ਬਿਧਿ ਜੇ ਲਖ ਜਤਨ ਕਰਾਏ ॥
ਕਨਿਕ ਕਾਮਿਨੀ ਹੈਵਰ ਗੈਵਰ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਦਾਨੁ ਦਾਤਾਰਾ ॥
ਅੰਨ ਬਸਤ੍ਰ ਭ੍ਰਮਿ ਬਹੁ ਅਰਪੇ ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਦੁਆਰਾ ॥
ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਬੰਦਨ ਡੰਡਉਤ ਖਟੁ ਕਰਮਾ ਰਤੁ ਰਹਤਾ ॥

ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬੰਧਨ ਮਹਿ ਪਰਿਆ ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਇਹ ਜੁਗਤਾ ॥

ਜੋਗ ਸਿਧ ਆਸਣ ਚਉਰਾਸੀਹ ਏ ਭੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ ॥

ਵਡੀ ਆਰਜਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜਨਮੈ ਹਰਿ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਗਹਿਆ ॥

ਪਾਖੰਡ ਭਰਮ ਉਪਾਵ ਕਰਿ ਬਾਕੇ ਰਿਦ ਅੰਤਰਿ ਮਾਇਆ ਮਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ 1178)

ਮਨਮੁਖਿ ਹੁਕਮੁ ਨ ਬੁਝੇ ਬਪੁੜੀ ਨਿਤ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥

ਵਰਤ ਨੇਮੁ ਸੁਚ ਸੰਜਮੁ ਪੂਜਾ ਪਾਖੰਡ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਇ ॥

ਅੰਤਰਹੁ ਕੁਸੁਧੁ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਬੋਧੇ

ਜਿਉ ਹਸਤੀ ਛਾਰੁ ਉਡਾਏ ॥

(ਪੰਨਾ 1423)

ਕੂਰ ਕ੍ਰਿਆ ਉਰਝਿਓ ਸਭ ਹੀ ਜਗ

ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕੋ ਭੇਦੁ ਨ ਪਾਇਓ ॥

(ਸਵੱਯੋ ਪਾ: 10)

ਉਪਰਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੁੱਢਲੀ ਤੁਕ 'ਮਾਇਆ ਧਾਰੀ ਅਤਿ ਅੰਨਾ ਬੋਲਾ' ਵਿਚ 'ਮਾਇਆਧਾਰੀ' ਅਖਰ 'ਹਉਮੈ-ਵੇੜੇ-ਮਨ' ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐਸੇ ਹਉਮੈ-ਵੇੜੇ-ਮਨ ਨਾਲ ਕਈਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਤੇ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੀ 'ਸੂਖਮ ਮਾਇਆ' ਵਿਚ

1 In ego they become truthful or false.
In ego they reflect on virtue or vice.

466

In other words in the fold of our religious activities, rites and rituals, paath (recitation Bani) - worship, religious knowledge - meditation, the foremost reason is 'hawmai' (ego)

2 They may perform all sorts of religious rituals and good actions, but without the Name, the egotistical ones are cursed and doomed. 162

3. 1. They read scriptures, and contemplate the Vedas; they practice the inner cleansing techniques of Yoga, and control of the breath.
2. But they cannot escape from the company of the five passions; they are increasingly bound to egotism.
3. Beloved, this is not the way to meet the Lord; I have performed these rituals so many times.
4. I have collapsed, exhausted, at the Door of my Lord Master; I pray that He may grant me a discerning intellect.
5. One may remain silent and use his hands as begging bowls, and wander naked in the forest.
6. He may make pilgrimages to river banks and sacred shrines all over the world, but his sense of duality will not leave him.
7. His mind's desires may lead him to go and dwell at sacred places of pilgrimage, and offer his head to be sawn off;
8. but this will not cause the filth of his mind to depart, even though he may make thousands of efforts.
9. He may give gifts of all sorts — gold, women, horses and elephants.
10. He may make offerings of corn, clothes and land in abundance, but this will not lead him to the Lord's Door.
11. He may remain devoted to worship and adoration, bowing his forehead to the floor, practicing the six religious rituals.
12. He indulges in egotism and pride, and falls into entanglements, but he does not meet the Lord by these devices.
13. He practices the eighty-four postures of Yoga, and acquires the supernatural powers of the Siddhas, but he gets tired of practicing these.
14. He lives a long life, but is reincarnated again and again; he has not met with the Lord.
15. Practicing hypocrisy and superstition, people have grown weary of the effort, but still, deep within their hearts, they yearn for Maya, Maya. 1178 M4 L8

4. 1. The wretched, self-willed manmukhs do not realize His Will; they continually act in ego.
2. By ritualistic fasts, vows, purities, self-disciplines and worship ceremonies, they still cannot get rid of their hypocrisy and doubt.
3. Inwardly, they are impure, pierced through by attachment to Maya; they are like elephants, who throw dirt all over themselves right after their bath. 1423

5. The whole world, being in the grip of false ceremonies, has not found God's secrets. Saw.P10

It is clear from the above discussion that the first quotation '**One who is attached to Maya is totally blind and deaf**' the word 'attached to Maya' refers to the mind that is ego-ridden. With such a ego ridden mind, man, worn out by the many types and hues of 'subtle maya (worldliness)

ਜੀਵ ਖਚਤ ਹੋ ਕੇ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਵਿਚ ਵਰਤਦਾ ਹੋਇਆ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ 'ਆਤਮਾ' ਅਥਵਾ 'ਪਰਮਾਤਮਾ' ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਅਣਜਾਣ ਅਥਵਾ 'ਅੰਨਾ-ਬੋਲਾ' ਹੋ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਹਰਿ ਚੇਤੇ ਨਾਹੀ ॥

ਜਮਪੁਰਿ ਬਧਾ ਦੁਖ ਸਹਾਹੀ ॥

ਅੰਨਾ ਬੋਲਾ ਕਿਛੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ

ਮਨਮੁਖਿ ਪਾਪਿ ਪਚਾਵਣਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ 111)

ਅੰਨਾ ਬੋਲਾ ਖੁਇ ਉਝੜਿ ਪਾਇ ॥

ਮਨਮੁਖੁ ਅੰਧਾ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-314)

ਮਨ, 'ਅੰਨਾ' ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਦੀ 'ਆਤਮਿਕ ਜੋਤ' ਨੂੰ ਵੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਪੰਚ ਦੂਤ ਮੁਹਹਿ ਸੰਸਾਰਾ ॥

ਮਨਮੁਖ ਅੰਧੇ ਸੁਧਿ ਨ ਸਾਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ-113)

ਮਨਮੁਖ ਅੰਧੇ ਕਿਛੁ ਨ ਸੂਝੈ ।

ਮਰਣੁ ਲਿਖਾਇ ਆਏ ਨਹੀ ਬੂਝੈ ॥ (ਪੰਨਾ-114)

ਅੰਤਰਿ ਵਸਤੁ ਮੂੜਾ ਬਾਹਰੁ ਭਾਲੇ ॥

ਮਨਮੁਖ ਅੰਧੇ ਫਿਰਹਿ ਬੇਤਾਲੇ ॥ (ਪੰਨਾ-117)

ਦੇਖੇ ਸੁਣੇ ਨ ਜਾਣਈ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿਆ ਅੰਧੁ ਜੀਉ ॥ (ਪੰਨਾ-760)

ਅੰਧੇ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਜਿਨ ਮੁਖਿ ਲੋਇਣ ਨਾਹਿ ॥

ਅੰਧੇ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਖਸਮਹੁ ਘੁਬੇ ਜਾਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ-954)

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਨ ਬੁਝਈ ਅੰਧਾ ਕਹੀਐ ਸੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ-954)

ਨਿਕਟਿ ਸੁਨਉ ਅਰੁ ਪੇਖਉ ਨਾਹੀ

ਭਰਮਿ ਭਰਮਿ ਦੁਖ ਭਰੀਆ ॥ (ਪੰਨਾ-1209)

'ਬੋਲਾ' ਅਥਵਾ 'ਸਬਦ ਨ ਸੁਣਈ'—ਮਨ, ਬੋਲਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ 'ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ' ਨੂੰ ਸੁਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਸੁਣਨਾ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰਕ ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਕਰਤਬ ਸਮਝੀ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ 'ਸੁਣਨਾ'—ਸੁਰਤੀ ਨੂੰ ਨੌਂ ਗੋਲਕਾਂ ਤੋਂ ਉਚੀ ਚੁਕ ਕੇ, 'ਅਨੁਭਵ' ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਹੀ ਧੁਨੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੁਆਰਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ 'ਅਨੁਭਵ' ਖੁਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

and living in duality, remains entangled in the three attributes and is completely ignorant of his original 'soul' or 'the Supreme Soul' (God) or being 'blind and deaf' he does deeds.

1 *Being in love with Maya, they do not think of the Lord.*

Bound and gagged in the City of Death, they suffer in terrible pain.

Blind and deaf, they see nothing at all;

the self-willed manmukhs rot away in sin.

111

2 *He is blind and deaf; he loses his way, and wanders lost in the wilderness.*

The blind, self-willed manmukh comes and goes in reincarnation.

314

The mind is 'blind' because it cannot see the 'Divine Light' within itself.

3 *The five enemies are plundering the world.*

The blind, self-willed manmukhs do not understand or appreciate this.

113

4 *The blind, self-willed manmukhs do not understand anything;*

Death was pre-ordained for them when they came into the world,

114

5 *Deep within the self is the secret, but the fool looks for it outside. The blind self-willed*

manmukhs wander around like demons.

117

6 *He does not see, he does not hear, and he does not understand; he is blind, enticed*

and bewitched by Maya.

760

7 *Do not call them blind, who have no eyes in their face.*

They alone are blind, O Nanak, who wander away from their Lord and Master.

954

8 *O Nanak, one who does not understand the Hukam of the Lord's Command should be called blind.*

954

9 *I hear that You are near, but I cannot see You. I wander in suffering, deluded by doubt.*

1209

'Deaf' or 'not hearing the shabad' - The mind is 'deaf' because the being within itself cannot hear the 'eternal sound current'.

We seem to have accepted the fact that listening is the activity of the physical ears, but according to Gurbani this 'listening' is only possible through intuition by raising the consciousness above the 9 openings (in the body through which the information is sensed). To listen to this 'Divine sound current', the 'intuition' can only be developed by doing simran in the company of the holy ones.

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਦਸਵੇ ਮੁਕਤਾ ਅਨਹਦ ਸਬਦੁ ਵਜਾਵਣਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ 110)
ਮੂੰਦਿ ਲੀਏ ਦਰਵਾਜੇ ॥

ਬਾਜੀਅਲੇ ਅਨਹਦ ਬਾਜੇ ॥ (ਪੰਨਾ 656)

ਇਸ ਲੇਖ ਦੀ ਮੁੱਖ ਪੰਗਤੀ 'ਮਾਇਆ ਧਾਰੀ ਅਤਿ ਅੰਨਾ ਬੋਲਾ' ਵਿਚ ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਅੱਖਰ ਬੜਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੇ ਗੁੱਝੇ ਭੇਦ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਆਮ ਜਨਤਾ 'ਮਾਇਆ ਨੂੰ 'ਧਨ' ਅਥਵਾ 'ਸੰਪਤੀ' ਹੀ ਸਮਝੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ 'ਮਾਇਆਧਾਰੀ' ਸਿਰਫ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਦ ਅਸੀਂ 'ਮਾਇਆ ਧਾਰੀ ਅਤਿ ਅੰਨਾ ਬੋਲਾ' ਦੀ ਇਹ ਪੰਗਤੀ ਸੁਣਦੇ ਯਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੰਗਤੀ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਅਮੀਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਅਮੀਰਾਂ ਲਈ ਉਚਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਾਡਾ ਐਸਾ ਖਿਆਲ ਯਾ ਨਿਸਚਾ ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਨਰਥ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਜੇ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ 'ਮਾਇਆਧਾਰੀ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ 'ਅਤਿ ਅੰਨਾ ਬੋਲਾ' ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਤੇ, ਚਤੁਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਉਹ 'ਮਾਇਆ' ਕਮਾਂਉਂਦੇ ਤੇ 'ਅਮੀਰ' ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਲਾਹਾ ਮਾਇਆ ਕਾਰਨੇ ਦਹ ਦਿਸਿ ਦੂਚਨ ਜਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-261)

ਮਾਇਆ ਕਾਰਨਿ ਕਰੈ ਉਪਾਉ ॥ (ਪੰਨਾ-1151)

ਭੁਪਤਿ ਰਾਜੇ ਰੰਗ ਰਾਇ ਸੰਚਹਿ ਬਿਖੁ ਮਾਇਆ ॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੇਤੁ ਵਧਾਇਦੇ ਪਰਦਰਬੁ ਚੁਰਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-1245)

ਮਾਇਆ ਕਾਰਨਿ ਸਮੁ ਅਤਿ ਕਰੈ ॥

ਸੌ ਮਾਇਆ ਲੈ ਗਾਡੇ ਧਰੈ ॥

ਅਤਿ ਸੰਚੈ ਸਮਝੈ ਨਹੀ ਮੂੜੁ ॥

ਧਨੁ ਧਰਤੀ ਤਨੁ ਹੋਇ ਗਇਓ ਧੂੜਿ ॥ (ਪੰਨਾ-1252)

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਚਾਨਣ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ' ਹੀ 'ਹਨੇਰਾ' ਹੈ—ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ 'ਹੋਂਦ' ਨੂੰ 'ਭੁਲਣ' ਤੋਂ ਹੀ 'ਮਾਇਆ' ਦਾ ਹਨੇਰ ਵਰਤਦਾ ਹੈ।

ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਤਾ ਜੰਮਿਆ ਪਰਵਾਰਿ ਭਲਾ ਭਾਇਆ ॥

ਲਿਵ ਛੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤਿਸਨਾ ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-921)

ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਜਦ ਜੀਵ ਜੰਮਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ 'ਮਾਇਆ ਦਾ ਭੂਤ' ਆ ਚਿਮੜਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ 'ਭੁਲ' ਤੋਂ ਹੀ 'ਹਉਮੈ' ਉਪਜਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜੀਵ 'ਮੈਂ ਮੇਰੀ' ਦੇ ਦੂਜੇ-ਭਾਉ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ।

1 Beyond the nine gates, the Tenth Gate is found, and liberation is obtained. The Unstruck Melody of the Shabad vibrates. 110

2 I have now closed off the doors, and the unstruck celestial sound current resounds. 656

The main line of this essay "**One who is attached to Maya is totally blind and deaf**" the word '*maa-i-aa dhaaree*' (one who is attached to *maya*) is very important and has a hidden connotation. The common people believe that '*maya*' is 'wealth' or 'assets'. According to them '*maya dharee*' refers to only the rich ones. So when we read or listen this line "**One who is attached to Maya is totally blind and deaf**" we think that this line does not apply to us because we are not wealthy. This was perhaps uttered specially for the rich ones. Such a thought is a pointer to our mental ignorance. In this way we are doing this injustice to Gurbani and cheating ourselves.

If the 'rich' were being referred to as '*maya-dhaaree*', then it is not possible for them to be 'totally blind and deaf' because they are very clever and cunning - the very attributes that help them to earn '*maya*' and become 'rich'.

3 For the sake of personal profit and Maya, he goes out, searching in the ten directions. 261

4 He works for the sake of Maya. 1151

5 Kings, rulers and monarchs enjoy pleasures and gather the poison of Maya. In love with it, they collect more and more, stealing the wealth of others. 1245

6 For the sake of Maya, the mortal works very hard. He takes the wealth of Maya, and buries it in the ground. He acquires so much, but the fool does not appreciate it. His wealth remains buried in the ground, while his body turns to dust. 1252

Just like 'the absence of light' is darkness - in the same way 'forgetting' the presence of the infinite Lord leads to the darkness of '*maya*'.

7.7 Love for the Lord wears off, and the child becomes attached to desires; the script of Maya runs its course. 921

The meaning of this is, the moment a being is born, 'the ghost of maya' comes and gets stuck to it.

In other words, 'ego' develops from forgetting the presence of the Infinite Lord and the being lives in the 'me -mine' love of another.

ਯਾ ਜੁਗ ਮਹਿ ਏਕਹਿ ਕਉ ਆਇਆ ॥
ਜਨਮਤ ਮੋਹਿਓ ਮੋਹਨੀ ਮਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-251)

ਮਾਤ ਗਰਭ ਦੁਖ ਸਾਗਰੋ ਪਿਆਰੇ ਤਹ ਅਪਣਾ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇਆ ॥
ਬਾਹਰਿ ਕਾਢਿ ਬਿਖੁ ਪਸਰੀਆ ਪਿਆਰੇ
ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਵਧਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-640)

ਮਾਇਆ ਨਾਮੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਕਾ ਤਿਹ ਤਜਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਵਉ ॥ (ਪੰਨਾ-693)
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਉਦਰੁ ਤਿਸੁ ਮਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ- 160)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਮਾਇਆ' ਦਾ ਸਰੂਪ ਇਉਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ —
ਬਾਬਾ ਮਾਇਆ ਰਚਨਾ ਧੋਹੁ ॥
ਅੰਧੇ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਨਾ ਤਿਸੁ ਏਹ ਨ ਓਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ-15)
ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਵਿਸਾਰਿਆ ਜਗਤ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਿ ॥ (ਪੰਨਾ-30)

ਜਿਨੀ ਰਾਮੋ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਸੇ ਮਨਮੁਖ ਮੁੜ ਅਭਾਗੀ ਰਾਮ ॥
ਤਿਨ ਅੰਤਰੇ ਮੋਹੁ ਵਿਆਪੈ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਮਾਇਆ ਲਾਗੀ ਰਾਮ ॥
ਮਾਇਆ ਮਲੁ ਲਾਗੀ ਮੂੜ ਭਏ ਅਭਾਗੀ
ਜਿਨ ਰਾਮਨਾਮੁ ਨਹ ਭਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-443)

ਰਾਮਨਾਮ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਛੋਡਿਆ ਮਾਇਆ ਹਾਥਿ ਬਿਕਾਨਾ ॥ (ਪੰਨਾ-684)
ਇਨਿ ਮਾਇਆ ਜਗਦੀਸ ਗੁਸਾਈ ਤੁਮ੍ਹਰੇ ਚਰਨ ਬਿਸਾਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-857)

ਇਹ ਮਾਇਆ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਵਿਸਰੇ ਮੋਹੁ ਉਪਜੈ
ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਲਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-921)

ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਜਦ ਉਪਜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦਾ 'ਭਰਮ' ਆ ਚਿਮੜਦਾ ਹੈ
ਤੇ ਉਸੇ 'ਭਰਮ-ਮਈ' ਹਨੇਰ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪਲਚ-ਪਲਚ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਮਾਇਆ ਹੋਈ ਨਾਗਨੀ ਜਗਤਿ ਰਹੀ ਲਪਟਾਇ ॥
ਇਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਜੋ ਕਰੇ ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਫਿਰਿ ਖਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-510)

ਹਉਮੈ ਮਮਤਾ ਮੋਹਣੀ ਮਨਮੁਖਾ ਨੋ ਗਈ ਖਾਇ ॥
ਜੋ ਮੋਹਿ ਦੂਜੇ ਚਿਤੁ ਲਾਇਏ ਤਿਨਾ ਵਿਆਪਿ ਰਹੀ ਲਪਟਾਇ ॥ ਪੰਨਾ-513

ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਚਿਤੁ ਨ ਲਾਗੇ ॥
ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਘਣਾ ਦੁਖੁ ਆਗੇ ॥
ਮਨਮੁਖ ਭਰਮਿ ਭੁਲੇ ਭੇਖਧਾਰੀ ਅੰਤਕਾਲਿ ਪਛੁਤਾਤਾ ਹੇ ॥ (ਪੰਨਾ-1052)

1 They have come into this world to meditate on the One Lord.
But ever since their birth, they have been enticed by the fascination of Maya. 251

2 The womb of the mother is an ocean of pain, O Beloved; even there, the Lord causes His Name to be chanted.
When he emerges, he finds corruption pervading everywhere, O Beloved, and he becomes increasingly attached to Maya. 640

3 Maya is the name of the power which causes us to be born; renouncing it, we obtain the Blessed Vision of the Lord's Darshan. 693

4 Says Kabeer, whoever has a belly to fill, is under the spell of Maya. 1160

In Gurbani the 'form of maya or worldliness' is explained as follows -

5 O Baba, the splendor of Maya is deceptive.
The blind man has forgotten the Name; he is in limbo, neither here nor there. 15

6 In attachment to Maya, they have forgotten the Father, the Cherisher of the World. 30

7 Those who forget the Name of the Lord, Raam, Raam, are foolish, unfortunate, self-willed manmukhs.
Within, they are engrossed in emotional attachment; each and every moment, Maya clings to them.
The filth of Maya clings to them, and they become unfortunate fools — they do not love the Lord's Name. 443

8 It has forsaken the meditative remembrance of the Lord's Name, and sold itself out to Maya. 684

9 This Maya has made me forget Your feet, O Lord of the World, Master of the Universe. 857

10 This is Maya, by which the Lord is forgotten; emotional attachment and love of duality well up. 921

As every person grows up, the 'doubt fallacy' of worldliness comes and clings on to him and entangled / absorbed in that 'fallacy ridden' pitch darkness all his life, he dies.

11 Maya is a serpent, clinging to the world. Whoever serves her, she ultimately devours. 510

12 By egotism and pride, the self-willed manmukhs are enticed, and consumed.
Those who center their consciousness on duality are caught in it, and remain stuck. 513

13 Emotionally attached to Maya, one's consciousness is not attached to the Lord.
In the love of duality, he will suffer terrible agony in the world hereafter. The hypocritical, self-willed manmukhs are deluded by doubt; at the very last moment, they regret and repent. 1052

ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਮਾਇਆ ਰਹੀ ਬਿਆਪਿ ॥
ਜੋ ਲਪਟਾਨੋ ਤਿਸੁ ਦੁਖ ਸੰਤਾਪ ॥ (ਪੰਨਾ 1145)

ਬਿਨੁ ਕਰਮਾ ਸਭ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਈ ॥
ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਬਹੁਤੁ ਦੁਖੁ ਪਾਈ ॥
ਮਨਮੁਖ ਅੰਧੇ ਠਉਰ ਨ ਪਾਈ ॥
ਬਿਸਟਾ ਕਾ ਕੀੜਾ ਬਿਸਟਾ ਮਾਹਿ ਸਮਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ 1175)

ਏਹ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਮਾਇਆ ਜਿਨਿ ਜਗਤੁ ਭੁਲਾਇਆ
ਜਨਮ ਮਰਣ ਕਾ ਸਹਸਾ ॥ (ਪੰਨਾ 1257)

ਮਾਇਆ ਪਟਲ ਪਟਲ ਹੀ ਭਾਰੀ
ਘਰੁ ਘੁਮਨਿ ਘੇਰਿ ਘੁਲਾਵੈਗੋ ॥ (ਪੰਨਾ 1308)

1 The three-phased Maya infects all.
Whoever clings to it suffers pain and sorrow. 1145

2 Without the grace of good karma, all are deluded by doubt.
In attachment to Maya, they suffer in terrible pain.
The blind, self-willed manmukhs find no place of rest.
They are like maggots in manure, rotting away in manure. 1175

3 This three-phased Maya has deluded the whole world into cynicism about death and birth. 1257

4 The veil of Maya is a thick and heavy veil, a whirlpool which destroys one's home. 1308

In other words our

body

mind

consciousness

intelligence

thinking

desires

suffering

comforts

happiness

grief

wisdom

spiritual knowledge & meditation

philosophies

lust

anger

greed

attachment

love

anger-grievance

jealousy – discrimination

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਡਾ –

ਸਰੀਰ

ਮਨ

ਚਿਤ

ਬੁੱਧੀ

ਸੋਚਣੀ

ਰੀਝਾਂ

ਦੁਖ

ਸੁਖ

ਖੁਸ਼ੀ

ਗਮੀ

ਸਿਆਣਪ

ਗਿਆਨ-ਧਿਆਨ

ਫਿਲਾਸਫੀਆਂ

ਕਾਮ

ਕ੍ਰੋਧ

ਲੋਭ

ਮੋਹ

ਪਿਆਰ

ਰੋਸੇ-ਗਿਲੇ

ਈਰਖਾ-ਦਵੈਤ

ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ
ਖਿਆਲ
ਨਿਸਚੇ
ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ
ਕਰਮ-ਧਰਮ
ਜਾਪ-ਤਾਪ
ਦਾਨ-ਪੁੰਨ
ਜੰਮਣ-ਮਰਣ
ਨਰਕ-ਸੁਰਗ

ਆਦਿ, ਹਰ ਇਕ ਖਿਆਲਾਂ ਅਥਵਾ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿਚ 'ਹਉਂ-ਧਾਰੀ ਮਾਇਆ', ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗਾਂ-ਤਰੰਗਾਂ ਵਿਚ, ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਮਾਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਬਹੁ ਰੰਗ ਮਾਇਆ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਪੇਖੀ ॥ (ਪੰਨਾ 179)
ਮਾਇਆ ਬਿਆਪਤ ਬਹੁ ਪਰਕਾਰੀ ॥ (ਪੰਨਾ 182)
ਮੋਹਨੀ ਮਹਾ ਬਚਿਤ੍ਰ ਚੰਚਲਿ ਅਨਿਕ ਭਾਵ ਦਿਖਾਵਏ ॥ (ਪੰਨਾ 847)
ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਹਿਰਾਨੋ ॥ (ਪੰਨਾ 1269)
ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਹੈ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ॥ (ਪੰਨਾ 1342)

ਇਸ 'ਹਉਂ-ਧਾਰੀ ਮਾਇਆ' ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ (Consciousness) ਕਈਆਂ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਅਪਣੇ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ ਸਾਡੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ ਧਸ-ਵਸ-ਰਸ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਨਿਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਬਣ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਅਥਵਾ 'ਮਾਇਆ' ਹੀ ਸਾਡਾ 'ਜੀਵਨ ਰੂਪ' ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੈ।

ਇਹ 'ਜੀਵਨ-ਰੂਪ ਮਾਇਕੀ ਰੰਗਣ' ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਵਿਚ ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ, ਅਵੱਸ਼ ਪ੍ਰ ਵਿਰਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗਾਂ-ਤਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਮਾਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ—
ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ
ਮੇਰਾ ਪਰਵਾਰ
ਮੇਰੀ ਸੰਪਤੀ
ਮੇਰੀ ਸਿਆਣਪ
ਮੇਰੀ ਕਾਮਨਾ

ਆਦਿ, ਦੁਆਰਾ ਸਾਡੇ ਖਿਆਲਾਂ, ਬੋਲ-ਚਾਲ, ਹਰਕਤਾਂ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿਚ 'ਮੈਂ' ਅਥਵਾ

enmity - confrontation
thoughts
belief
devotedness
rites & rituals
meditation – penance
donation-charity
birth & death
hell & heaven

etc. in every thought or desire, 'egotistical maya' is reflected in numerous colours and waves.

- 1 I have gazed upon the many forms of Maya, in so many ways. 179 M5 L13
- 2 Maya torments us in so many ways. 182M5L2
- 3 This enticer is so incredibly beautiful and clever; she entices with countless suggestive gestures. 847M5L7
- 4 In so many ways, attachment to Maya leads to ruin. 1269M5L9
- 5 There are so many colours and flavours of attachment to Maya. 1342M1L6

This "egotistical maya's" consciousness over many births through (its) meditation has pierced, permeated and diffused into our sub-consciousness and become an intrinsic part of our life in fact 'maya' has become our 'life-style'.

This 'maya tainted life-style' unknowingly keeps surfacing without fail into every facet of our life. and keep reflecting (itself) through many hues and wave forms.

For example by saying

my body
my family
my property
my wisdom
my desire

etc. the feeling of 'me' or 'mine' that is reflected through our thinking, conversation and desires

'ਮੇਰੀ' ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਤਾਣੇ-ਪੇਟੇ, ਓਤ-ਪੋਤ ਵਿਚ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਤੇ ਅਵੱਜ਼ ਹੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਮੈਂ-ਮੇਰੀ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗੱਈ ਗੱਲ ਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਉਰਝਿਓ ਜਾਨਿ ਮੇਰੀ ॥ (ਪੰਨਾ 179)

ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਡੂਥੇ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮੁਏ ਗਵਾਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ 380)

ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਅੰਧੁ ਅੰਧਾਰਾ ॥

ਹਉਮੈ ਮੇਰਾ ਪਸਰਿਆ ਪਾਸਾਰਾ ॥

ਅਨਦਿਨੁ ਜਲਤ ਰਹੈ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ

ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਸਾਂਤਿ ਨ ਹੋਈ ਹੇ ॥ (ਪੰਨਾ 1045)

ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਦੁਖੁ ਸਾਗਰੁ ਹੈ ਬਿਖੁ ਦੁਤਰੁ ਤਰਿਆ ਨ ਜਾਇ ॥

ਮੇਰਾ ਮੇਰਾ ਕਰਦੇ ਪਚਿ ਮੁਏ ਹਉਮੈ ਕਰਤ ਵਿਹਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ 1416)

ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ 'ਹਉਮੈ' ਦੇ 'ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ' ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬ੍ਰੂਣੇ 'ਭਰਮ ਭੁਲਾਵੇ' ਦੀ 'ਮਾਇਆ' ਵਿਚ ਲਬ-ਪਥ ਹੋ ਕੇ ਪਲਚ-ਪਲਚ ਕੇ ਖੁਆਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅੰਤਰਿ ਅਲਖੁ ਨ ਜਾਈ ਲਖਿਆ ਵਿਚਿ ਪੜਦਾ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥

ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਸਭੇ ਜਗੁ ਸੋਇਆ

ਇਹੁ ਭਰਮੁ ਕਹਹੁ ਕਿਉ ਜਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ 205)

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ 'ਭਰਮ-ਮਈ ਮਾਇਆ' ਦਾ ਹੀ

ਪਰਛਾਵਾਂ

ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ

ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ

ਵਰਤ ਵਰਤਾਰਾ

ਬੋਲ-ਬਾਲਾ

ਵਿਸਥਾਰ

ਪਸਾਰਾ

'ਵਡ ਖੋਲ ਤਮਾਸ਼ਾ' ਹੈ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਨਣ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨੂੰ ਹੀ 'ਹਨੇਰਾ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਚਾਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ 'ਹਨੇਰਾ' ਆਪੂੰ ਉਡ-ਪੁਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ 'ਨਾਮ' ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅਥਵਾ 'ਭੁਲ' ਨੂੰ ਹੀ 'ਮਾਇਆ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

is intertwined and diffused in the warf and woof of the mind and without fail keeps surfacing. Without this desire of 'me - mine', none of the things in our life will be fulfilled.

1 He is so involved with his wife and sons. 179

2 Continually claiming, "Mine, mine", the mortals are drowned; the fools waste away and die. 380

3 Love and attachment to Maya are utter darkness. Egotism and possessiveness have spread throughout the expanse of the universe. Night and day, they burn, day and night; without the Guru, there is no peace or tranquillity. 1045

4 Emotional attachment to Maya is a treacherous ocean of pain and poison, which cannot be crossed. Screaming, "Mine, mine!", they rot and die; they pass their lives in egotism. 1417

This whole creation emerged from the 'delusion' of 'egotism' and bewitched in this false 'delusion' of 'maya' it continues to go astray.

5 The Unseen Lord is deep within the self; He cannot be seen; the curtain of egotism intervenes. In emotional attachment to Maya, all the world is asleep. Tell me, how can this doubt be dispelled? 205

In other words, this whole creation is the

shadow

manifestation

growth

dealings

supremacy

extension

expanse

'massive play of drama'

of 'fallacy ridden maya'.

Just like the absence of light is called 'darkness' - when light manifests itself, the 'darkness' disappears by itself. In the same way existence without the divine light of the Infinite Lord's 'Name' or ITS 'forgetfulness' (non-remembrance) is referred to as 'maya'.

ਹਰਿ ਸਾਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੈ ਲਗੀ ਮਾਇਆ ਧੋਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ 133)

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ

ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ 560)

ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਮਨਿ ਤਨਿ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥

ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਸਭੁ ਰੋਗੁ ਕਮਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ 1064)

ਨਿਰਭਉ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਨਾਲਿ ਮਾਇਆ ਰਚਾ ॥ (ਪੰਨਾ 1099)

ਜਉ ਲਉ ਰਿਦੈ ਨਹੀ ਪਰਗਾਸਾ ਤਉ ਲਉ ਅੰਧ ਅੰਧਾਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ 1205)

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਕੂੜੈ ਲਾਲਚਿ ਲਗਿ ॥

ਧੰਧਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹਣੀ ਅੰਤਰਿ ਤਿਸਨਾ ਅਗਿ ॥ (ਪੰਨਾ 1413)

ਇਸ 'ਮਾਇਕੀ ਅਗਿਆਨਤਾ' ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਜੀਵ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਅਸਲੀ 'ਜੋਤ-ਸਰੂਪੀ' 'ਆਪੇ' ਦੀ ਸੋਝੀ ਅਥਵਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ - ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਤਮਿਕ 'ਵਿਰਸੇ' ਤੋਂ 'ਅਤਿ ਅੰਨਾ ਬੋਲਾ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ 'ਭੁੱਲ' ਕੇ ਝੂਠੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਹਨੇਰ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਅਮੀਰ, ਗਰੀਬ, ਸਿਆਣੇ, ਗਿਆਨੀ, ਫਿਲਾਸਫਰ, ਭਲੇ-ਭਲੇਰੇ ਆਦਿ ਜੀਵ ਹੀ, ਸਰੀਰਕ 'ਅੰਨਿਆਂ-ਬੋਲਿਆਂ' ਵਾਂਗ, ਪਲਚ-ਪਲਚ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਇਹੁ ਜਗੁ ਸੁਤਾ ॥

ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਅੰਤਿ ਵਿਗੁਤਾ ॥ (ਪੰਨਾ 112)

ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਜਗਤੁ ਸਬਾਇਆ ॥

ਕੁੰਗੁਣ ਦੀਸਹਿ ਮੋਹੇ ਮਾਇਆ ॥...

ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ ਮੂਲੁ ਹੈ ਮਾਇਆ ॥

ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ ਜਿੰਨਿ ਉਪਾਇਆ ॥

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਪਸਰਿਆ ਸੰਸਾਰੇ ॥

ਆਇ ਜਾਇ ਦੁਖੁ ਪਾਵਣਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ 129)

ਅੰਤਰਿ ਅਲਖੁ ਨਾ ਜਾਈ ਲਖਿਆ ਵਿਚਿ ਪੜਦਾ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥

ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਸਭੇ ਜਗੁ ਸੋਇਆ

ਇਹੁ ਭਰਮੁ ਕਹਹੁ ਕਿਉ ਜਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ 205)

ਇਹ ਸਾਰੀ 'ਖੇਲ' ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ, ਚੌਥੇ ਪਦ ਦੀ 'ਅਨੁਭਵੀ ਖੇਲ' ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਾਡੀ ਅਲਪ ਬੁੱਧੀ ਦੀਆਂ ਚਤੁਰਾਈਆਂ, ਉਕਤੀਆਂ, ਜੁਗਤੀਆਂ, ਗਿਆਨ, ਫਿਲਾਸਫੀਆਂ 'ਪਕੜ' ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ, ਅਥਵਾ 'ਅਨੁਭਵ' ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ।

ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ 'ਮਾਇਆਧਾਰੀ' ਅਥਵਾ ਮਾਇਕੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ 'ਜੀਵ' —

1 She has forgotten the Lord, her Life-companion, her Master; she has become attached to Maya, the deceitful one. 133

2 Egotism is opposed to the Name of the Lord; the two do not dwell in the same place. 560

3 Forgetting the Naam, the Name of the Lord, the mind and body suffer in pain. Attached to the love of Maya, he earns nothing but disease. 1064

4 Forgetting the Naam, the Name of the Fearless Lord, he becomes attached to Maya. 1099

5 But as long as his heart is not enlightened, he is stuck in pitch black darkness. 1205

6 Those who forget the Naam, the Name of the Lord, and become attached to greed and fraud; are engrossed in the entanglements of Maya the enticer, with the fire of desire within them. 1413

In the fallacy of 'worldly ignorance', man is not aware or has no knowledge of the reality of ones real self - for which reason he is 'truly blind and deaf' to his own divine 'heritage'. In this way by 'forgetting' the existence of Infinite Lord and playing the role of the rich, the poor, the wise, the giani, the philosopher, the virtuous etc. man like the physically 'blind and deaf' ones, gets bewitched and does deeds and keeps suffering.

7 This world is asleep in emotional attachment to Maya. Forgetting the Naam, the Name of the Lord, it ultimately comes to ruin. 112

8 The whole world is engrossed in emotional attachment to Maya. Those who are controlled by the three qualities are attached to Maya. The source, the root, of the gods and goddesses is Maya. For them, the Simritees and the Shaastras were composed. Sensual desire and anger are diffused throughout the universe. Coming and going, people suffer in pain. 129

9 In emotional attachment to Maya, all the world is asleep. Tell me, how can this doubt be dispelled? 205

This whole 'play' is beyond the 'three dimensions'. It is the 'intuitional play' of the fourth dimension, which our limited intellect's craftiness, schemes and planning, knowledge, philosophies cannot 'grasp' or become 'aware of'.

For this reason all the 'maya orientated' ones that is, those who are caught in the ignorance of worldliness (or materialism) are.

ਆਤਮਿਕ ਮਭਲ ਦੀ 'ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ' ਤੋਂ 'ਬੋਲੇ', ਅਤੇ
ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਅਚਰਜ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਿਆਂ ਤੋਂ 'ਅੰਨੇ' ਹਨ ।

ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਹਰਿ ਚੇਤੇ ਨਾਹੀ ॥

ਜਮਪੁਰਿ ਬਧਾ ਦੁਖ ਸਹਾਹੀ ॥

ਅੰਨਾ ਬੋਲਾ ਕਿਛੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ

ਮਨਮੁਖ ਪਾਪਿ ਪਚਾਵਣਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ 111)

ਸਬਦੁ ਨ ਜਾਣਹਿ ਸੇ ਅੰਨੇ ਬੋਲੇ ਸੇ ਕਿਤੁ ਆਏ ਸੰਸਾਰਾ ॥

ਹਰਿ ਰਸੁ ਨ ਪਾਇਆ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ਜੰਮਹਿ ਵਾਰੋ ਵਾਰਾ ॥

ਬਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀੜੇ ਬਿਸਟਾ ਮਾਹਿ ਸਮਾਣੈ

ਮਨਮੁਖ ਮੁਕਧ ਗਵਾਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ 601)

ਪੇਖਤ ਚਾਖਤ ਕਹੀਅਤ ਅੰਧਾ ਸੁਨੀਅਤ ਸੁਨੀਐ ਨਾਹੀ ॥

ਨਿਕਟਿ ਵਸਤੁ ਕਉ ਜਾਣੈ ਦੂਰੇ ਪਾਪੀ ਪਾਪ ਕਮਾਹੀ ॥ (ਪੰਨਾ 741)

ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣੈ ॥

ਮੂਰਖੁ ਅੰਧਾ ਤਤੁ ਨ ਪਛਾਣੈ ॥ (ਪੰਨਾ 1061)

ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧੇ ਦੂਜੇ ਲਾਗੇ ॥

ਬਿਨੁ ਪਾਣੀ ਡੁਬਿ ਮੂਏ ਅਭਾਗੇ ॥ (ਪੰਨਾ 1063)

'ਬਹੁ ਰੋਲ ਘਚੋਲਾ' ਦੀ ਪੰਗਤੀ ਤੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਕਿਤਨੀ ਸਖਤ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

ਸਾਡੀ ਬਿਰਤੀ ਜਦ ਇਲਾਹੀ 'ਏਕੇ' ਵਿਚ ਟਿਕੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 'ਸਬਦ-ਸੁਰਤ-ਸਮਾਧ' ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਆਤਮਾ ਕਿਸੇ ਇਲਾਹੀ ਰੰਗ-ਰਸ-ਚਾਉ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਵੈਪਨਾ ਵਿਚ ਅਲਮਸਤ ਮਤਵਾਰੀ ਤੇ ਗੜ੍ਹਦ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਏਕਸੁ ਚਰਣੀ ਜੇ ਚਿਤੁ ਲਾਵਹਿ ਲਬਿ ਲੋਭਿ ਕੀ ਧਾਵਸਿਤਾ ॥ (ਪੰਨਾ 156)

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ (ਪੰਨਾ 293)

ਏਕੋ ਚੇਤੇ ਮਨੁਆ ਨ ਡੋਲੇ ਧਾਵਤੁ ਵਰਜਿ ਰਹਾਵੈ ॥

ਸਹਜੇ ਮਾਤਾ ਸਦਾ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ਸਾਚੇ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ 634)

ਬਿਸਮ ਭਈ ਪੇਖਿ ਬਿਸਮਾਦੀ ਪੂਰਿ ਰਹੇ ਕਿਰਪਾਵਤ ॥

ਪੀਓ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲਕ

ਜਿਉ ਚਾਖਿ ਗੁੰਗਾ ਮੁਸਕਾਵਤ ॥ (ਪੰਨਾ 1205)

'Deaf' to the 'infinite sound current' of the divine world
and 'blind' to the wondrous miracles of the spiritual realm.

- 1 *Being in love with Maya, they do not think of the Lord.
Bound and gagged in the City of Death, they suffer in terrible pain.
Blind and deaf, they see nothing at all;
the self-willed manmukhs rot away in sin.* 111
 - 2 *Those who do not know the Shabad are blind and deaf; why did they
even bother to come into the world?
They do not obtain the subtle essence of the Lord's elixir; they waste away their lives,
and are reincarnated over and over again.
Like maggots in manure, and in manure they rot away.* 601
 - 3 *1. He sees with his eyes, but he is called blind; he hears, but he does not hear.
And the One who dwells near at hand, he thinks that He is far away; the sinner is
committing sins.* 741
 - 4 *The Simritees and the Shaastras do not know His limits.
The blind fool does not recognize the essence of reality.* 1061
 - 5 *The blind and ignorant are attached to duality.
The unfortunates are drowned without water, and die.* 1063
- From the phrase 'so much of noise and confusion' it is explicitly clear that we are being severely warned in Gurbani.
- When our attention is focused in the divine 'oneness' then our soul, in the meditative 'word-mind -state' will get really intoxicated and absorbed in the divine hue-relish-joy and love of the inner self.
- 6 *If you focus your consciousness on the Feet of the One Lord, what reason would you
have to chase after greed?* 156
 - 7 *The Deepest Samaadhi, and the unstruck sound current of the Naad are there.
The wonder and marvel of it cannot be described.* 293
 - 8 *He remembers the One Lord, his mind does not waver, and he restrains its wanderings.
He is intoxicated with celestial bliss, and is ever imbued with the Lord's Love; he sings
the Glorious Praises of the True Lord.* 634
 - 9 *I am wonderstruck, gazing upon the Wondrous Lord. The Merciful Lord is All-pervading
everywhere.
I drink in the Invaluable Nectar of the Naam, the Name of the Lord. Like the mute, I
can only smile — I cannot speak of its flavour.* 1205

ਏਕ ਸਬਦਿ ਰਾਚੇ ਸਚਿ ਸਮਾਇ ॥

(ਪੰਨਾ 1275)

ਇਸ ਦੇ 'ਉਲਟ' ਜਦ ਸਾਡੇ ਹਉਮੈ ਵੇੜੇ ਮਨ ਉਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਾਇਕੀ ਪਾਣ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮਨ ਆਤਮਿਕ ਜੋਤ ਸਰੂਪੀ 'ਚਾਨਣ' ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੋ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ, ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਿਕ 'ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ' ਤੋਂ 'ਅੰਨਾ-ਬੋਲਾ' ਹੋ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ, ਹਉਮੈ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਹੀ ਸੋਚਦਾ ਤੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ 'ਝੂਠੇ ਧੰਧੇ ਮੋਹ' ਵਿਚ ਪਲਚ-ਪਲਚ ਕੇ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ ਭੋਗਦਾ ਅਤੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਦੇ ਅਤੁੱਟ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਤੂੰ ਗੁਣ ਬਿਖਿਆ ਅੰਧੁ ਹੈ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਗੁਬਾਰ ॥

ਲੋਭੀ ਅਨ ਕਉ ਸੇਵਦੇ ਪੜਿ ਵੇਦਾ ਕਰੇ ਪੂਕਾਰ ॥

ਬਿਖਿਆ ਅੰਦਰਿ ਪਚਿ ਮੁਏ ਨਾ ਉਰਵਾਰੁ ਨ ਪਾਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ 30)

ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਗੁਬਾਰੁ ਹੈ ਤਿਸ ਦਾ ਨ ਦਿਸੈ ਉਰਵਾਰੁ ਨ ਪਾਰੁ ॥

ਮਨਮੁਖ ਅਗਿਆਨੀ ਮਹਾ ਦੁਖੁ ਪਾਇਦੇ

ਭੁਭੇ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ॥ (ਪੰਨਾ 89)

ਮਾਇਆ ਮਾਇਆ ਕੇ ਜੋ ਅਧਿਕਾਈ ਵਿਚਿ ਮਾਇਆ ਪਚੇ ਪਚੀਜੇ ॥

ਅਗਿਆਨੁ ਅੰਧੇਰੁ ਮਹਾ ਪੰਥੁ ਬਿਖੜਾ

ਅਹੰਕਾਰਿ ਭਾਰਿ ਲਾਇ ਲੀਜੇ ॥ (ਪੰਨਾ 1326)

ਜੇ ਗੁਰੁ ਨਾਲ ਤਕੀਏ ਤਾਂ ਸਾਡਾ 'ਮਨ' ਪਾਰੇ ਵਾਂਗ ਇਕ ਖਿਨ ਭੀ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਹਰ ਖਿਨ ਇਹ ਮਾਇਕੀ 'ਦੂਜੇ ਭਾਉ' ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਲੋਭ, ਲੋਭ, ਕਾਮ, ਕਰੋਧ, ਮੋਹ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪਰੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਫਿਕਰ, ਚਿੰਤਾ, ਈਰਖਾ, ਦਵੈਰ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੰਮ-ਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਕੇ ਸੌਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਭੀ ਸੁਪਨੇ ਚੰਨ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦਿੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦਾ 'ਭੜਬੂ' ਤੇ ਰੋਲ-ਘਚੋਲਾ' ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮਾਇਆ ਵਿਚਿ ਸਹਜੁ ਨ ਉਪਜੈ ਮਾਇਆ ਦੂਜੇ ਭਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ 68)

ਅਹਿਨਿਸਿ ਮਗਨੁ ਰਹੈ ਮਾਇਆ ਮੈ

ਕਹੁ ਕੈਸੇ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ 219)

ਕਬਹੂ ਜੀਅੜਾ ਉਭਿ ਚੜਤੁ ਹੈ ਕਬਹੂ ਜਾਇ ਪਇਆਲੇ ॥

ਲੋਭੀ ਜੀਅੜਾ ਬਿਰੁ ਨ ਰਹਤੁ ਹੈ ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ਭਾਲੇ ॥ (ਪੰਨਾ 876)

ਦਿਸੰਤਰੁ ਭਵੈ ਅੰਤਰੁ ਨਹੀ ਭਾਲੇ ॥

ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਬਧਾ ਜਮਕਾਲੇ ॥ (ਪੰਨਾ 1060)

1 Permeated by the One Word of the Shabad, the mortal is immersed in Truth. 1275

In contrast to this, when our ego-ridden mind is covered with the chrome of worldliness (maya), then this mind detaches itself from the divine light form and lives in the darkness of maya or worldliness. Being blind and deaf to the divine 'intuitional knowledge', in the darkness of maya or worldliness, man thinks and does deeds under the influence of his ego. Entangled in the 'false deeds and attachment', he suffers pain and agony and continues to be entrapped in the vicious cycle of births and deaths.

2 In the corruption of the three qualities, there is blindness; in attachment to Maya, there is darkness.

The greedy people serve others, instead of the Lord, although they loudly announce their reading of scriptures.

They are burnt to death by their own corruption; they are not at home, on either this shore or the one beyond. 30

3 Attachment to Maya is an ocean of darkness; neither this shore nor the one beyond can be seen.

The ignorant, self-willed manmukhs suffer in terrible pain; they forget the Lord's Name and drown. 89

4 Those who are totally in love with Maya, Maya, shall rot away in Maya.

The path of ignorance and darkness is utterly treacherous; they are loaded down with the crushing load of egotism. 1326

If we look carefully, our mind, like mercury, does not pause even for a moment. Every moment, under the influence of worldly 'love of duality', propelled by the sensuous greed, lust, anger, attachment, pride etc. does deeds and remains entangled in fear, anxiety, jealousy and duality. When he is free from work and tries to sleep, even there the dreams do not allow him any peace, because within him is the tempest of noise and confusion caused by the numerous types of sensuousness created by these five passions.

15 Within Maya, the poise of intuitive balance is not produced. Maya leads to the love of duality. 68

6 Day and night, they remain engrossed in Maya. Tell me, how can they sing God's Glories? 219

7 Sometimes, the soul soars high in the heavens, and sometimes it falls to the depths of the nether regions.

The greedy soul does not remain stable; it searches in the four directions. 876

8 He wanders through foreign lands, but does not look within himself.

Attached to Maya, he is bound and gagged by the Messenger of Death. 1060

ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਬਹੁ ਚਿਤਵਦੇ ਬਹੁ ਆਸਾ ਲੋਭੁ ਵਿਕਾਰ ॥

ਮਨਮੁਖਿ ਅਸਥਿਰੁ ਨਾ ਬੀਐ

ਮਰਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਖਿਨ ਵਾਰ ॥

(ਪੰਨਾ 1417)

ਇਸੇ 'ਰੋਲ-ਘਚੋਲੇ' ਕਾਰਣ ਸਾਡਾ ਮਨ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਦਿੱਬਦਿਸ਼ਟੀ ਦੁਆਰਾ ਆਤਮਿਕ ਜੋਤ ਦੇ 'ਦਰਸ਼ਨ' ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਤੇ 'ਅਨਹਦ ਤਤ ਸਬਦ' ਦੀ 'ਧੁਨੀ' ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਰੰਗ, ਰਸ, ਚਾਉ, ਪ੍ਰੇਮ ਸਵੈਪਨਾ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਖ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਤੀਖਣ, ਤਾਤਕਾਲੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਪੜ੍ਹ, ਸੁਣ, ਗਾ ਕੇ ਵੀ 'ਮਾਇਆ ਦੀ ਰੰਗਤ' ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਕੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਅਵੇਸਲੇ ਢੀਠ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਅਮੋਲਕ ਜੀਵਨ ਮਾਇਆ ਦੇ 'ਬੂਠੇ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ' ਵਿਚ ਅਜਾਈਂ ਗਵਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭਿ ਕੀਨਾ ਆਪੇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਏ ॥

ਮਨਮੁਖਿ ਕਰਮ ਕਰਹਿ ਨਹੀ ਬੁਝਹਿ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਏ ॥ (ਪੰਨਾ 67)

ਦੁਰਲਭ ਦੇਹ ਪਾਇ ਮਾਨਸ ਕੀ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਏ ॥

ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਮਹਾ ਸੰਕਟ ਬਨ

ਤਾ ਸਿਉ ਰੁਚ ਉਪਜਾਵੈ ॥

(ਪੰਨਾ 220)

'ਮਾਇਆਧਾਰੀ' ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲ, ਲੋੜਾਂ, ਖਾਹਸ਼ਾਂ, ਨਿਸਚੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਆਪਸ ਵਿਚ ਰੋਸੇ ਗਿੱਲੇ, ਈਰਖਾ-ਦਵੈਤ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਆਦਿ ਭਾਵਨਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿੱਚੋਤਾਣ, 'ਰੋਲ-ਘਚੋਲਾ' ਅਥਵਾ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਦਾ 'ਭੜਝੂ' ਮਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਸੇ ਮਾਇਕੀ ਮਨ ਦੇ 'ਰੋਲ ਘਚੋਲਾ' ਅਥਵਾ 'ਭੜਝੂ' ਦੇ ਰਾਮ ਰੋਲੇ ਵਿਚ ਸਬਦ ਦੀ ਧੁਨੀ ਸੁਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ ਇਲਾਹੀ ਜੋਤ ਦੇ 'ਦਰਸ਼ਨ' ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਤਦੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ—

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਨਿ ਧੂਰਿ ਸੇਤ ਪਾਈ ॥

ਤਾ ਕੈ ਨਿਕਟਿ ਨ ਆਵੈ ਮਾਈ ॥

(ਪੰਨਾ 182)

ਥਿਰੁ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ ਹਰਿਜਨ ਪਿਆਰੇ ॥

ਸਤਿਗੁਰਿ ਤੁਮਰੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥

(ਪੰਨਾ 201)

ਜਾ ਕਉ ਰੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਜੀਵਤ ਸੋਈ ਮਰੇ

ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਾਇਆ ਤਰੇ ॥

ਪੰਨਾ (213)

ਮਨ ਅਪੁਨੇ ਮਹਿ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਚੇਤ ॥

ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਹੇਤ ॥

(ਪੰਨਾ 238)

- 1 *Mortals give great thought to Maya and emotional attachment; they harbor great hopes, in greed and corruption. The self-willed manmukhs do not become steady and stable; they die and are gone in an instant.* 1417

Due to this noise and confusion, our mind is unable to witness the divine light through internal spiritual insight. Hence we remain incapable of hearing the 'sound current' of the 'essence of the eternal word'. In this way we remain divorced from our birth right of divine peace, hue, relish, joy and love of the inner self. The painful thing is that after reading, listening and singing Gurbani's sharp warning -filled messages, we are still absorbed in 'worldly intoxication' and trapped in ignorance. By being unaware, negligent and stubborn, we are unnecessarily wasting our precious life in the false glamour of maya or worldliness.

- 2 *Emotional attachment to Maya is created by my God; He Himself misleads us through illusion and doubt. The self-willed manmukhs perform their actions, but they do not understand; they waste away their lives in vain.* 67

- 3 *Having obtained this human body, so very difficult to obtain, it is now being uselessly wasted. Emotional attachment to Maya is such a treacherous wilderness, and yet, people are in love with it.* 220

The thoughts, needs, wishes, desires of 'materialistic' people being different, it is inevitable that feelings like anger-grievance, jealousy-duality arise amongst them. This is the reason why in their mind the noise and confusion of tension, anger-grievance or duality (that is - love of worldliness) keeps burning. In the noise and confusion of such a materialistic ridden mind, the sound current of the word can not be heard and neither can the divine light within be witnessed.

That is why Gurbani has this advice for us:-

- 4 *Says Nanak, those who have obtained the dust of the feet of the Saints, Maya does not draw near them.* 182
- 5 *Remain steady in the home of your own self, O beloved servant of the Lord. The True Guru shall resolve all your affairs.* 201
- 6 *Those, unto whom the Lord shows His Mercy, remain dead while yet alive. In the Saadh Sangat, the Company of the Holy, they cross over the ocean of Maya.* 213
- 7 *Within your mind, over and over again, think of Him, and your love of Maya shall depart. The Imperishable Lord is always with you.* 238

ਨਾਨਕ ਮਾਇਆ ਕਾ ਦੁਖੁ ਤਦੇ ਚੂਕੈ
ਜਾ ਗੁਰਸਬਦੀ ਚਿਤੁ ਲਾਏ ॥ (ਪੰਨਾ 246)

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸਤਸੰਗਿ ਮਿਲਾਏ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਨਿਕਟਿ ਨ ਮਾਏ ॥ (ਪੰਨਾ 251)

ਧਧਾ ਧਾਵਤ ਤਉ ਮਿਟੈ ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਹੋਇ ਬਾਸੁ ॥ (ਪੰਨਾ 257)

ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜੋ ਜਪਤੇ ॥
ਬਿਖੁ ਮਾਇਆ ਮਹਿ ਨਾ ਓਇ ਖਪਤੈ ॥ (ਪੰਨਾ 257)

ਸੇਖਾ ਚਉਚਕਿਆ ਚਉਵਾਇਆ ਏਹੁ ਮਨੁ ਇਕਤੁ ਘਰਿ ਆਣਿ ॥
ਏਹੜ ਤੇਹੜ ਛਡਿ ਤੂ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਪਛਾਣੁ ॥ (ਪੰਨਾ 646)

ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਭਰਮੁ ਭਉ ਕਾਟੈ ਸੰਤ ਸਰਣਿ ਜੋ ਆਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ 748)

ਬਿਸੁਮ ਪ੍ਰਾਏ ਮਿਲਿ ਸਾਧ ਸੰਗਿ
ਤਾ ਤੇ ਬਹੁੜਿ ਨ ਧਾਉ ॥ (ਪੰਨਾ 818)

ਓਟ ਗਹੀ ਜਗਤ ਪਿਤ ਸਰਣਾਇਆ ॥
ਭੈ ਭਇਆਨਕ ਜਮਦੂਤ ਦੁਤਰ ਹੈ ਮਾਇਆ ॥
ਹੋਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਇਛਾ ਕਰਿ ਰਾਖਹੁ
ਸਾਧ ਸੰਤਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸੰਗਾ ॥ (ਪੰਨਾ 1083)

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਸਤ ਸੰਗਤਿ
ਤੂਟਿ ਗਈ ਮਾਇਆ ਜਮਜਾਲੀ ॥ (ਪੰਨਾ 1134)

- 1 O Nanak, the pain of Maya is taken away by focusing one's consciousness on the Word of the Guru's Shabad. 247
- 2 The Lord showers His Mercy, and leads us to join the Sat Sangat, the True Congregation. O Nanak, Maya does not even come near. 251
- 3 DHADHA: The mind's wanderings cease, when one comes to dwell in the Society of the Saints. 257
- 4 Those Gurmukhs who chant the treasure of the Naam, are not destroyed by the poison of Maya. 257
- 5 Shaykh, you wander in the four directions, blown by the four winds; bring your mind back to the home of the One Lord. Renounce your petty arguments, and realize the Word of the Guru's Shabad. 646
- 6 Attachment to Maya, doubt and fear are eradicated, when one enters the Sanctuary of the Saints. 748
- 7 Joining the Saadh Sangat, the Company of the Holy, I have found peace and tranquility; I shall not wander away from there again. 818
- 8 I have grasped the Support, and entered the Sanctuary of the Lord, the Father of the world. The Messenger of Death is terrifying and horrendous, and sea of Maya is impassable. Please be merciful, Lord, and save me, if it is Your Will; please lead me to join with the Saadh Sangat, the Company of the Holy. 1083
- 9 Have mercy on me, Lord, and unite me with the Sat Sangat, the True Congregation, so that I may be released from Maya's noose of death. 1134